

др Драгослав Девић
(1925–2017)

Сећање на проф. др Драгослава Девића

Данка Лајић Михајловић

Прошле јесени, недуго после свог 92. рођендана, напустио нас је уважени етномузиколог др Драгослав Девић, наш Професор Девић. Многи би рекли да је био благословен дугим животом, а они из његовог окружења знају да је тај благослов заслужио, изнад свега, дугим и преданим радом. Ако се присетимо мудрости да се остари онда када се престане учити без обзира на број година, онда је професор Девић, у ствари, дуго био млад. Учио је радећи и када је увелико прешао осамдесету. Био је свежег ума и добро расположен и када смо га посетили поводом последњег његовог животног јубилеја – 90. рођендана. Зато је сећање на њега светло и са осмехом.

Драгослав Девић је рођен 15. августа 1925. као најмлађи од шесторо поживеле деце у породици. Таленат и интересовање за музику, које је испољио још као дечак, одвели су га после Реалне гимназије у Пожаревцу на Музичку академију у Београду. Студирао је и дипломирао музичку теорију (1951). Дуго је радио као професор солфеђа, теорије, историје музике и музичког фолклора у Музичкој школи „Станковић“ у Београду (1951–1962). У међувремену посебна заинтересованост за

народну културу подстакла га је да упише студије етнологије на Филозофском факултету у Београду, које је успешно завршио 1958. Знања и искуства са ових студија специфично су га квалификовала за сарадника на Историјско-фолклорном одсеку Музичке академије (данашњем Факултету музичке уметности – ФМУ). Наиме, 1961. дошло је до диференцирања студија према главним предметима – практично је заживео Одсек за музички фолклор, а Драгослав Девић је као академски музичар и дипломирани етнолог био идеалан за асистента Миодрагу Васиљевићу, тада именованом за доцента за музички фолклор. Девићево осамостаљивање у настави убрзано је изненадном и прераном смрћу проф. Васиљевића (1963), па је, иако на почетку каријере, преузео одговорност јединог предавача главног предмета на Одсеку. Да би се у пуном светлу сагледало његово педагошко, па и научно-истраживачко ангажовање, важно је имати у виду податак да је више од четврт века био једини наставник на Одсеку за музички фолклор.

Студенти памте професора Девића као изузетно одговорног, педантног и посвећеног предавача. Из личног искуства знам да је и на крају педагошке каријере на ФМУ имао ентузијазам, уз излагања и библиографске сугестије припремао је и разноврсан илустративни материјал – фотографије и звучне снимке, како би младим колегама пренео не само знање, већ пре свега љубав према музичком фолклору. Преданост педагошком раду огледа се и у двотомним скриптама за предмет Музички фолклор, те у обимном попису литературе и мелографским упутствима које је приредио за студенте. Лична искуства и свест о важности непосредних контаката са извођачима народне музике у њиховим матичним срединама подстакли су га да организује студијске боравке студената на терену као вид практичне обуке за будући самосталан теренски рад. Студенти су захваљујући професору Девићу били укључени у истраживања околине Сврљига, Драгачева, Црноречја, Неготинске крајине, Војводине, Горе (на Косову). Биле су то не само показне вежбе теренског рада, већ и упечатљиве поуке о односима међу људима, времену и животу. Подстицајно и тактично, мудро балансирајући између вођења кандидата и потенцирања свог виђења, менторисао је више од 50 дипломских радова, магистарских и докторских теза.

Подржавајући своје некадашње студенте у професионалном развоју, Драгослав Девић је дао изузетан допринос развоју етномузикологије и у Македонији. Такође, личним ангажовањем обезбедио је место за студије етномузикологије на Академији уметности у Новом Саду. Као хонорарни професор подстицао је проучавање традиционалне музике на високошколским установама на Косову и Метохији (у Приштини, потом Варварину, Звечану), у Црној Гори (на Цетињу), у Републици Српској (у Источном Сарајеву). Промовишући

етномузикологију у академским круговима и образујући бројне и компетентне професионалне наследнике, Драгослав Девић је као професор оставио јединствен траг у етномузикологији, не само у Србији, већ и шире, на некадашњим југословенским просторима. Знатно време и енергију посветио је и научном раду, о чему сведочи његова научна библиографија, изузетна и по обиму и по тематици коју је захватила.

У научне кругове Драгослав Девић се укључио и пре запослења на Музичкој академији. Наиме, подстицај Националног комитета Југославије при Међународном савету за фолклорну музику (International Folk Music Council – IFMC) да се истраживање музичког фолклора на југословенском нивоу институционализује (на конференцији организованој 1951. у Опатији, Хрватска) водио је ка оснивању Удружења музичких фолклориста. Међу музичарима заинтересованим за музички фолклор, који су се окупили наредне, 1952. године у Пули, нашао се и Драгослав Девић. Стицајем околности, иако је тада био још истраживач-почетник, добио је прилику да изложи реферат „Један нацрт о форми рада на терену“. Ова ситуација је двојачко индикативна: у прилици коју је сâм добио као почетник може се видети посебан мотив да своје студенте свесрдно препоручује и укључује у рад професионалних и струковних удружења, како је касније чинио; са друге стране, она указује на његову свест о значају теренског рада од првих корака на пољу науке. Коначно, активност у оваквим удружењима Драгослав Девић је видео као прилику за размену искустава, дакле – и за учење од колега из других струка и/или научних средина, о чему је у више наврата говорио. Стога је, поред националних и тадашњег савезног удружења фолклориста Југославије, учествовао и у раду поменутог IFMC-а (касније преименованог у ICTM: International Council for Traditional Music / Међународни савет за традиционалну музику), посебно његове Студијске групе за музичке инструменте, као и IOF-а (Међународне организације за народну уметност), чији је касније постао председник, потом председавајући научно-истраживачког Комитета. Контакти са колегама у међународним круговима подстицали су га и на изузетно корисна студијска путовања у познате етномузиколошке центре у Мађарској (Институт за фолклор у Будимпешти), Немачкој (Музеј етнографије у Берлину, Архив и Институт за немачку народну песму из источне Европе у Фрајбургу), Румунији (Институт за фолклор у Букурешту). Утисци и искуства која је стицао произвели су мноштво иницијатива, попут оснивања Фоноархива на ФМУ, утемељења збирке народних инструмената, сталног обогаћивања стручне етномузиколошке библиотеке и фонотеке при овој институцији књигама и плочама које је доносио са путовања. Ипак, кључни ефекат међународних контаката било је константно унапређење методологије научно-истра-

живачког рада. Професор Девић је говорио немачки језик, па му је литература са тог говорног подручја била најпријемчивија, али је посвећено преводио текстове са руског и бугарског, па и других словенских језика, да би пратио достигнућа и у овим научним срединама. Следећи актуелне приступе, своје најобимније радове, монографије *Народна музика Драгачева* (1986) и *Народна музика Црноречја* (1990), концепирао је луцидно препознајући и издвајајући кључне проблеме из богате грађе коју је на тим подручјима прикупио. Посвећујући јој посебну пажњу, унапредио је и (етно)музиколошку и културолошку анализу музике: у вези са музиком Драгачева, детаљном анализом облика музицирања као жанрова и форми (образаца и варијаната), покушао је да осветли динамику музичке традиције, док је на примеру народне музике из долине Црног Тимока / Црне Реке указао на релевантност етногенетских процеса. У часописима, зборницима радова и колективним монографијама Драгослав Девић је објавио близу стотину студија, мањих по обиму, али такође значајних, некада и изузетно вредних. Тематски спектар ових радова је изузетно широк, што говори и о интересовањима, и о одговорности професора Девића према разноврсним музичким феноменима, појавама у култури у којима је музика имала специфичну улогу, као и према проблемима теоријско-методолошке природе са којима се суочавао. Надовезујући се на рад истраживача музичког фолклора из предратног периода, укључујући и оне који су недуго радили у федеративној Југославији (Манојловић, Васиљевић), али трасирајући и свој пут на основу искустава студија етнологије и утицаја иностраних школа и колега, Драгослав Девић је изузетно допринео фундаменталним етномузиколошким истраживањима музике у Србији и српске музике уопште. Регистровао је и проучавао музичке инструменте, вокалне форме, стилове, али и посебне музичке квалитете (ритам, тонске низове/лествице и сл.), првенствено се посвећујући сеоској музици. Ово је био ургентан задатак за, у то време малобројне, етномузикологе, будући да је сеоска музика нестајала услед убрзане урбанизације и индустријализације. Истовремено, професор Девић јасно је показивао отвореност за нове појаве у животу традиције, укључујући и тзв. партизанске песме, новокомпоновану народну музику, утицаје музичке индустрије – продукцију плоча, нове начине „чувања“ и репрезентовања народне музике и игре на сцени, и слично. Такође, дао је вредне прилоге музичкој историографији.

Најпотпунију библиографију Драгослава Девића приредила је др Сања Радиновић (преглед се односи на оно што је остварено до 2001. године; недостаје свега неколико јединица које су објављене касније), а она је објављена у зборнику радова *Човек и музика* (Београд: Вeдeс, 2003: 665–682) са међународног научног скупа организованог њему у

част, поводом пола века професионалних активности и 75 година живота. За исто издање обимнију биографију проф. Девића припремила је др Мирјана Вукичевић-Закић (стр. 653–663). Из групе приређених збирки нотних записа и научно-популарне продукције Драгослава Девића пре свега је потребно поменути приређивање Мокрањчевих записа (у сарадњи са Музиколошким институтом САНУ, 1966. и у оквиру *Сабраних дела* Ст. Ст. Мокрањца, 1996), записа песама са Косова и Метохије Милоја Милојевића из Архива Музиколошког института САНУ (2004), записа песама из Војводине Миодрага А. Васиљевића из Архива Војвођанског музеја (2009), као и *Антологију српских и црногорских народних песама с мелодијама* (2001).

Промовисање традиционалне народне музике Драгослав Девић је остваривао и преко аудио издања, па се у његовој продукцији налази преко двадесет лонг-плеј плоча и више компакт-дискова. У циљу популарисања народне музике и етномузикологије он је готово пола века сарађивао са Радио Београдом као аутор емисија из серијала *Музичка традиција*, ауторизовао је или учествовао као стручни сарадник еминентних редитеља у снимањима великог броја етнографских филмова, од којих је неколико добило престижна признања и награде на интернационалним фестивалима и такмичењима. Теме о којима је и сам ширио знања припремајући радио-емисије и филмове, посебно о музичким традицијама народа света, повратно су утицале на његов научни рад – унапређивале су његова компаративна запажања и чиниле његово научно сагледавање музике још комплекснијим.

Проф. др Драгослав Девић на манифестацији „Црноречје у песми и игри“

Изузетан допринос очувању музичког наслеђа Драгослав Девић дао је личним залагањем за организовање фестивала – сабора „изворне“ народне музике (према тадашњој терминологији), који су постали места сусрета народних музичара и играча, љубитеља и истраживача фолклора и изузетни друштвено-културни догађаји у различитим срединама, од Гуче, према Кучеву и Бољевцу у (северо)источној Србији и до Пријепоља у југозападној. Сам проф. Девић је указивао на то да су сабори били значајни за њега као истраживача јер је у таквим приликама добијао „концентровани“ увид у стање на терену, у начине музицирања и степен очуваности традиционалне музике у појединим крајевима. Касније је, као особа са искуством у организовању ове врсте фестивала, био активан и у међународним удружењима, попут СЮОФФ-а (Међународног савета организација фолклорних фестивала). У велике заслуге Драгослава Девића спада и афирмација традиционалне музике у оквиру Београдских музичких свечаности (БЕМУС-а), где је низ година организовао концерте који су по квалитету и репрезентативности сврставани међу посебне догађаје у културном животу Београда.

Драгослав Девић је добитник бројних признања – од посредних, али посебно вредних зато што су му их додељивале колеге (у виду функција у оквирима професионалних и стручних организација), до формалних награда различитих профила. Неке од њих добио је од локалних заједница које су му их додељивале као оснивачу или стручном сараднику фестивала, али посебно као сараднику-пријатељу (у Кучеву за „Хомолске мотиве“, Бољевцу за „Црноречје у песми и игри“, Гучи за „Драгачевски сабор трубача“ и у бројним другим срединама), а неке од државних организација (попут „Вукове награде“ Културно-просветне заједнице Србије).

Уз поштовање свих поменутих признања, чини се да је најзначајаније од свега сећање на Професора Девића са захвалношћу у свакој прилици када посегнемо за његовим радовима и снимцима, када се са ведрином присећамо згода и незгода на теренским истраживањима, када се окупимо на фестивалима на које нас је он позивао још као студенте и када се добро осећамо као „српски етномузиколози светских видика“. Верујем да овај осећај делим са многим колегама из струке, али и са бројним колегама и сарадницима из мреже коју је Он направио проучавајући и промовишући фолклор у широком смислу, остављајући нам јасне професионалне и људске поуке. У име свих њих и у своје лично име, још једном Му велико и вечно ХВАЛА!

др Данка Лајић Михајловић
Музиколошки институт САНУ
Е-пошта: danka.lajic.mihajlovic@gmail.com

Примљено: 1. 2. 2018.
Прихваћено: 3. 3. 2018.